

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

Beskrivning och översättning *av no da*

samt analys av

Murakami Harukis

Nejimakidori och Fågeln som vrider upp världen

Axel Eliasson

Grundnivå, 15 hp
Höstterminen 2019
Handledare: Lars Larm
Examinator: Fusae Takasaki Ivarsson

Engelsk titel: Description and translation of *no da* and
analysis of *Nejimakidori* and *Fågeln som
vrider upp världen*

Abstract and keywords

The purpose of this thesis is to give a description of the functions of the Japanese nominal predicate *no da*, which in short is used to signal that the participants of a communication are already aware of the information presented. However, the thesis' main point of interest lies in the analysis of the choice of words when *no da* is translated into Swedish.

To find sufficient answers, the research was in part conducted using an already existing framework of information presented in research concerning the translation of English constructions into *no da*. The actual analysis itself was carried out by reading through a Japanese novel and comparing sentences where this final construction could be found with the corresponding sentences in the Swedish translation. The results were then analysed, taking the different functions into consideration, and presented accordingly. They revealed that in most cases where it was found *no da* was not translated in any way, but where it was, the most commonly used translations consisted of the Swedish constructions *det är... som*, *det är det att*, *det är så att* and *hur kommer det sig att*, along with the adverbs *egentligen* and *faktiskt*, and the particles *ju* and *väl*.

The object chosen for analysis was Haruki Murakami's novel *Nejimakidori kuronikuru. Daiichibu: Dorobookasasagihen* and its Swedish translation *Fågeln som vrider upp världen. Del ett: Den tjuvaktiga skatan* (*The Wind-Up Bird Chronicle. Book of the Thieving Magpie*).

Keywords: *no da*, *n da*, Japanese nominal predicate, Swedish translation, Haruki Murakami, semantics, pragmatics

Konventioner och förkortningar

Romanisering

I denna uppsats kommer det modifierade Hepburn-systemet att användas. Ett undantag görs dock för dubbla *n*, som inte kommer skrivas som *n'n*,

Glossering och förkortningar

I denna uppsats kommer ”the Leipzig Glossing Rules” (LGR)¹ att användas i samband med exempelmeningar i avsnitt 2 och 3. Undantag från LGR förekommer dock och dessa är hämtade från Larm (2006).

ACC	accusative	NMLZ	nominaliser
ADN	adnominal	NOM	nominative
ADV	adverb	NPAST	nonpast
CMPL	completive	PASS	passive
COND	conditional	PAST	past
CONJ	conjunctural	PLUR	plural
COP	copula	POL	polite
FP	final particle	POT	potential
GEN	genitive	PROG	progressive
GER	gerund	QP	question particle
HON	honorific	QUOTP	quotation particle
IMP	imperative	TOP	topic
INSTR	instrumental	VOL	volitional
LOC	locative		
NEG	negative		

¹ <https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>

Särskilt uppmärksammande

Jag vill här passa på att rikta mina tack till min handledare Lars Larm, som bidrog med råd och källor ovärderliga för detta arbetes slutförande. Jag vill också tacka Oscar Tindvall och alla andra som gav mig stöttning och synpunkter under skrivandets gång.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Om ämnet.....	1
1.2 Material.....	1
1.3 Metod.....	2
1.4 Tidigare forskning.....	2
2. Beskrivning av <i>no da</i>	3
2.1 Hur <i>no da</i> används.....	3
2.2 Morfologi.....	3
2.2.1 Bokstavlig översättning.....	5
2.3 Egenskaper hos <i>no da</i>	6
2.3.1 <i>No da</i> som förklaring.....	6
2.3.2 <i>No da</i> i frågor.....	7
2.3.3 <i>No da</i> som emotionellt uttryck.....	8
2.3.4 <i>No da</i> som tillrättavisande.....	9
2.3.5 <i>No da</i> som artigt uttryck.....	11
2.3.6 <i>No da</i> som utrop vid upptäckt.....	12
2.4 Former av <i>no da</i>	13
2.4.1 <i>No de wa nai</i>	13
2.4.2 <i>No datta</i>	14
2.4.3 <i>No dattara, no de areba, (no) nara</i>	16
2.4.4 <i>No de atte, no de ari</i>	17
2.4.5 <i>No daroo</i>	17
2.4.6 <i>No</i>	18
3. Motsvarigheter på engelska och svenska.....	20
3.1 Inledning.....	20
3.2 <i>It is that</i> och <i>no da</i> , likheter och skillnader.....	20
3.3 Förslag på översättningar från engelska till svenska.....	24
3.3.1 <i>be -ing</i>	24
3.3.2 <i>it is that</i>	25
3.3.3 <i>thus / so it is that</i>	27

3.3.4	<i>the gist / conclusion, the truth / fact / thing of it is that</i>	28
3.3.5	Verb med eftertryck	29
3.3.6	<i>may / can / must</i>	29
3.3.7	<i>which is it, how / why is it that</i>	31
4.	Egen undersökning	34
4.1	Inledning	34
4.2	Forskningsredovisning	34
4.2.1	<i>det är... som</i>	34
4.2.2	<i>det är det att / det är så att</i>	36
4.2.3	<i>hur kommer det sig att</i>	37
4.2.4	<i>egentligen</i>	38
4.2.5	<i>faktiskt</i>	39
4.2.6	<i>ju</i>	40
4.2.7	<i>väl</i>	42
5.	Slutsats	44
	Källförteckning	46
	Bilaga	49

1. Inledning

1.1 Om ämnet

I det japanska språket förekommer regelbundet i slutet av satser det nominala predikatet *no da*. Denna ändelse besitter flera egenskaper, men i enkla ordalag kan den beskrivas som en grammatisk konstruktion genom vilken talaren kan antyda att hen själv och lyssnaren delar kunskap om informationen i samtalet. Ändelsen kan också ge en förklaring till något tidigare sagt eller till rådande omständigheter i vilka yttrandet eller samtalet äger rum. Det bör också påpekas att tillförandet av *no da* i en mening inte på något vis förändrar innehållet, utan endast ger det en förklarande eller betonande nyans (Alfonso, 1966).

På grund av sin mångsidiga natur och tillskrivna egenskaper, vilka kommer att beskrivas närmre i nästa avsnitt, utgör *no da* en intressant utmaning för envar, som i sin översättning från japanska till svenska, vill vara källmaterialet trogen. Detta beror på att *no da* (trots sin korthet) genom sina många användningar på japanska, kan översättas till en lång rad uttryck och konstruktioner på svenska.

Denna uppsats inleds med att grundläggande redogöra för ändelsens olika egenskaper och former, vilka alla används i särskilda situationer. Huvudfrågan som detta arbete söker svar på, är hur den svenska översättningen är utformad och vilken eller vilka översättningar som semantiskt och pragmatiskt liknar *no da* mest. Svaret på dessa frågor kommer att sökas genom en kvalitativ analys och presenteras senare i uppsatsen.

1.2 Material

Som föremål för forskningen valdes Haruki Murakamis roman *Nejimakidori kuronikuru. Daiichibu: Dorobookasasagihen* (1994) och dess svenska översättning *Fågeln som vrider upp världen. Del ett: Den tjuvaktiga skatan* (2018 [2007]). En anledning till valet av dessa böcker är deras innehåll av stora mängder dialog, i vilken den undersökta ändelsen och dess motsvarigheter har goda förutsättningar att förekomma. En annan är att Murakami är ett välkänt namn bland japanskastuderande, och att detta skulle kunna utgöra motivation hos andra för vidare forskning inom ämnet.

1.3 Metod

Under förberedelserna inför själva undersökningen av forskningsmaterialet, för vilka kommer att redogöras i avsnitt 3, användes Ootake (2009) som utgångspunkt. Detta då hans bok ingående behandlar engelska fraser och konstruktioner som motsvarar både *no da* och sådana konjunktioner (som till exempel *da kara*) som ofta förekommer tillsammans med ändelsen. Efter att de engelska elementen hade identifierats, översattes dessa till de på svenska närmast motsvarande uttrycken.

Analysen utfördes genom noggrann jämförelse av japanska meningar i vilka *no da* förekom och motsvarande meningar i den svenska upplagan. Där en koppling mellan ändelsen och något svenskt element kunde påvisas, definierades egenskaperna hos detta genom Svensk ordbok (2009), språkvetenskapliga artiklar eller likheter med tidigare fastslagna uttryck från Ootake (2009). En utförlig beskrivning av dessa svenska motsvarigheter kommer att göras i forskningsredovisningen i avsnitt 3.

1.4 Tidigare forskning

Det har forskats flitigt om *no da* både inom och utanför Japan. Trots att den större delen av de språkvetenskapliga källor som ligger till grund för detta arbete är skrivna på engelska, är forskarna bakom dem oftast japanska modersmålstalare. Referenslitteratur på japanska angående ämnet finns det åtskilligt av, och ett antal bokkapitel av det slaget har använts i skrivandet av uppsatsen.

Bland de verk som behandlar själva beskrivningen av *no da* finns till exempel Martin (2004 [1988]:851–856), Noda (1997), Takatsu (1991), Kuno (1973:223–233), Makino och Tsutsui (2017 [1986]:325–328) och Ahl (2013).

Vad beträffar detta arbetes andra hjärtefråga, översättning av ändelsen, tycks detta gebit inte lika tillgängligt utanför Japan. På grund av detta användes boken '*No (da) ni taioo suru eigo no koobun (Structures in English which correspond to 'no (da)'*' av Ootake som referens.

2. Beskrivning av *no da*

2.1 Hur *no da* används

Grundprincipen för *no da* är att närhelst ändelsen förekommer, finns en antydning om att talaren och lyssnaren delar information om det omtalade. Samtalsämnet måste således vara något som antingen uttalat eller outtalat sedan tidigare har dragit åt sig bådadas uppmärksamhet och på så sätt återkopplas till. På grund av detta kan *no da* bara användas som samtalsinledare om ovan beskrivna omständigheter föreligger.

Ett enkelt exempel ges ur McGloin (1980:118).

(1)

Doko e iku no desu ka?
var till gå-NPAST NODA.POL.NPAST QP

'Vart ska du gå?'

Som kan ses i exemplet, används *no da* (här i sin artiga form *no desu*) för att betona att talaren kan se (får kunskap om) att lyssnaren är på väg någonstans och undrar vart.

2.2 Morfologi

No da anses ofta vara en enhetlig konstruktion, men består egentligen av två skilda element: den nominala partikeln *no* och kopulan *da*. Något som bekräftar att ändelsen är uppdelad i två, är att även om *no* aldrig förändras (förutom till sin förkortade form *n*), kan däremot kopulan böjas efter användningstillfälle, vilket visas i tabellen nedan.

Tabell 1

	Informell	Artig	Formell	Nekande
Nutid	da	desu	de aru	de (wa) nai, janai
Dåtid	datta	deshita	de atta	de (wa) nakatta, janakatta
Te-form	de ²	deshite	de atte	de (wa) nakute, janakute
Verbstan	de ari	de ari	de ari	-
Förmodan	daroo	deshoo	de aroo	de (wa) nakaroo, janakaroo
Villkor	dattara, nara(ba), de areba	deshitara	de areba	de (wa) nakattara, de (wa) nakereba, janakattara, janakereba

I vardagliga samtal och lättsammare skrift förkortas ofta *no da* till *n da* och i artig form till *n desu*. Det är dock inte troligt att *no de aru* skulle förekomma i detta skick, då dess användning i de flesta fall ligger inom högtidligt tal och formell skrift (Ahl, 2013:3).

I slutet av en fråga kan ändelsen visserligen förekomma i sin grundform, men vanligare är att den står som *no ka* eller förkortad till *no*. McGloin (1986:13) påpekar att ett ensamt *no*, förutom i frågor, också kan användas deklarativt av kvinnor. Skillnaden är dock den att när det rör sig om en fråga, höjs intonationen av *no*.

De grammatiska reglerna för hur *no da* knyter an till orden som föregår ändelsen är som följer:

² *No de* kommer inte att innefattas av analysen i denna uppsats. Detta dels på grund av hänsyn till arbetets längd, dels av den anledningen att *no de* snarare uttrycker en orsak-verkan-funktion som skiljer sig betydelsemässigt från de egenskaper som denna uppsats behandlar.

Tabell 2³

Verb	No-mu dricka-NPAST	No-mu n[o] da dricka-NPAST NODA
i-adjektiv	Atarashi-i ny-NPAST	Atarashi-i n[o] da ny-NPAST NODA
na-adjektiv	Kirei-da vacker-COP	Kirei-na n[o] da vacker-COP.ADN NODA
Substantiv	Neko da katt COP	Neko na n[o] da katt COP.ADN NODA

2.2.1 Bokstavlig översättning

No da kan ytterst på svenska översättas till *det är*. Det nominala *no* kan nämligen förekomma istället för ett sedan tidigare känt substantiv i en sats, liknande hur *den* och *det* gör samma tjänst på svenska. Ett exempel från Makino och Tsutsui (2017 [1986]:316) följer.

(2)

Watashi wa kyonen ka-tta no o tsuka-tta [...].
jag TOP i fjol köpa-PAST NMLZ ACC använda-PAST

'Jag använde den jag köpte i fjol.'

Denna iakttagelse kommer att visa sig viktig för ändelsens översättning.

Da översätts således helt enkelt som *är*.

³ Tabellen är inspirerad av Ahl (2013:4), men orden är utbytta.

2.3 Egenskaper hos *no da*

2.3.1 *No da* som förklaring

Denna egenskap anses vara ändelsens mest använda. Den beskrivs i Alfonso (1966:407) som ofta förekommande i meningspar, där den första meningen innehåller information som sedan förklaras av *no da* i nästföljande mening. Exempelvis en uppmaning vilken ändelsen betonar orsaken till.

(3)

Chotto mat-te kudasa-i. Hanashi ga a-ru n
lite vänta-GER ge-IMP.HON samtal NOM finnas-NPAST NODA

desu.

POL. NPAST

'Var vänlig och vänta lite. Det är så att jag har något att säga.'

Dock behövs i vissa fall bara meningen med *no da*. Detta blir möjligt om talaren och lyssnaren båda är medvetna om vad yttrandet syftar till. Att inte använda sig av *no da* i ett sådant fall vore ofta rent felaktigt eftersom ändelsen betonar delad kunskap. Ahl (2013:6) ger följande exempel där både talaren och lyssnaren kan se personen i fråga.

(4)

Ano hito wa ureshi-i n da.
den där person TOP glad-NPAST NODA

'Den där personen är glad.'

2.3.2 *No da* i frågor

Skillnaden på en fråga som avslutas med *no da* och en utan ändelsen beskrivs av McGloin (1980:123). Hon menar att frågan utan *no da* endast utgör rent informationssökande, medan en mening med ändelsen antyder en viss delad kunskap hos talaren och lyssnaren. Jämför följande meningar.

(5.a)

Kinoo eiga e ik-imashi-ta ka?
igår film till gå-POL-PAST QP

'Gick ni på bio igår?'

(5.b)

Kinoo eiga e i-tta n _____ desu _____ ka?
igår film till gå-PAST NODA POL.NPAST QP

'Gick ni på bio igår (eller)?'

På grund av detta bör *no da* undvikas i frågor om saker vilka talaren inte känner till, då det kan låta som om denne redan har förutsett svaret (McGloin, 1980:128). I följande exempel är därför (6.a) mer passande än (6.b) eftersom talaren i (6.a) frågar huruvida lyssnaren är kall, medan det i (6.b) redan finns en antydning om att så är fallet.

(6.a)

Samui desu ka?
kall POL.NPAST QP

'Är ni kall?'

(6.b)

Samui n desu _____ ka?

kall NODA.POL.NPAST QP

'Ni är väl kall?'

Ofta förekommer *no da* i samma meningar som frågeord som *dooshite* eller *naze* (Ahl, 2013:8).

(7)

Dooshite sonna.ni hiyake shi-te-iru no?

varför så där solbränna göra-GER-PROG NODA

'Hur kommer det sig att du så solbränd?'

2.3.3 *No da* som emotionellt uttryck

No da används stundom för att förmedla starka känslor av olika slag. I Alfonso (1966:412) beskrivs hur ändelsen ofta förekommer i meningar som börjar med emotionellt laddade adverb. Särskilt adverbet *ittai* tycks ofta synas med *no da*.

(8)

Ittai itsu hajimeru n(o) desu _____ ka?

i fridens namn när påbörja NODA.POL.NPAST QP

'När i fridens namn ska vi börja?'

(9)

Hontoo.ni wakar-ana-i

n(o) desu.

verkligen förstå-NPAST-NEG.NPAST NODA.POL.NPAST

'Jag förstår verkligen inte alls.'

(10)

Tashika.ni machigai ja-na-i n(o) desu.
säkerligen misstag COP-NPAST-NEG NODA.NPAST

'Det är inget misstag. Det är jag säker på'

Ställd i ett visst tonläge kan en fråga lätt misstolkas om den avslutas med *no da*. Detta eftersom ändelsen kan bära med sig en rad olika känslor. Om talaren i följande mening till exempel uttryckte sig i neutral ton, skulle lyssnaren kunna tolka det som att talaren känner sig missnöjd med lyssnarens närvaro (Ahl, 2013:9). Därför låter alternativet utan *no da* bättre i följande mening.

(11)

E, anata mo issho.ni k-uru n desu ka?
ah du också tillsammans komma-NPAST NODA.POL.NPAST QP

[/ k-imasu ka]
komma-POL QP

'Jaha, kommer du också med?'

2.3.4 *No da* som tillrättavisande

Denna funktion behandlas i Alfonso (1966:416–418), där den beskrivs som vanlig för att tillrättavisa eller upplysa barn om något. Användningen är på detta sätt mycket lik ändelsens förklarande egenskap. Han tillägger också att även om det finns andra uttryck för

tillrättavisning (till exempel den något mildare imperativformen *-nasai*), är *no da* den vanligaste i vardagligt tal.

(12)

[Yttrat till barn som leker i ens trädgård]

Koko de aso-bu n ja-ar-imas-en yo.
här LOC leka-NPAST NO DA.POL.NPAST-NEG FP

'Här får ni inte leka.'

När ändelsen på detta vis används imperativt, mildras yttrandet ofta genom att lägga till endera av de satsfinala partiklarna *ne* eller *yo*. Rör det sig om en stark och direkt befallning, kan talaren helt enkelt släppa partikeln och bara använda sig av *no da*. Alfonso hävdar att *ne* förmedlar en mjukare ton, medan *yo* anses mer bestämd och manlig (1966:417).

(13.a)

Shizuka.ni suru n da yo.
tyst göraNPAST NODA FP

'Var tyst.'

(13.b)

Shizuka.ni suru n da ne.
tyst göraNPAST NODA FP

'Var lite tyst.'

(13.c)

Shizuka.ni suru n da!

Orsaken till att *no da kedo / no da ga* låter artigare är att de ställer talarens begäran i skymundan, och då inte upplevs lika pressande på lyssnaren.

2.3.6 *No da* som utrop vid upptäckt

Denna egenskap av *no da* kräver ingen lyssnare, utan uttrycker att talaren har uppfattat en situation som redan är ett faktum. Nitta (2003:202) ger följande exempel.

(15.a)

A, ame ga fu-tte-ru.
åh, regn NOM falla-GER-PROG

'Åh, det regnar.'

(15.b)

A, ame ga fu-tte-ru n da.
åh, regn NOM falla-GER-PROG NODA

'Åh, det regnar ju.'

Det som skiljer ovanstående meningar åt är att talaren i (15.a) utan vidare berättar att regnet faller. I (15.b) däremot, finns en antydning om att talaren just i det ögonblicket har blivit varse att det regnar.

Ändelsen kan däremot inte användas om en ytterst oväntad situation eller om en händelse som sker i talande stund (Nitta, 2003:202–203).

(16)

A, neko ga shin-de-ru / *shin-de-ru n da.
åh, katt NOM dö-GER-CONT / dö-GER-PROG NODA

'Åh, katten är död / *är ju död.'

(17)

[yttrat av någon som med några sekunder missade bussen]

Aa, i-tcha-tta / ?i-tcha-tta n da.

äsch, åka-CMPL-PAST / åka-CMPL-PAST NODA

'Äsch, den åkte ifrån mig / ?åkte ju ifrån mig.'

2.4 Former av *no da*

2.4.1 *No de wa nai*

Kopulans negerade form *de wa nai* förkortas ofta till *janai*. För att denna form ska kunna användas, krävs att det i samtalet redan finns en (uttalad eller outtalad) felaktig uppfattning angående omständigheterna. Gentemot den missuppfattningen utgör *no de wa nai* ett tydligt tecken på att fallet är ett annat (Iori, 2001:242).

(18)

a: Tanaka-san wa kono kamera o ka-tta n desu ka?

Tanaka-herr/fru TOP denna kamera ACC köpa-PAST NODA.POL QP

b: Iie, watashi wa kono kamera o ka-tta n ja-ar-imas-en.

nej jag TOP denna kamera ACC köpa-PAST NODA.POL.NPAST.NEG

(ano kamera o ka-tta n desu)

(den där kamera ACC köpa-PAST NODA.POL)

a: 'Är detta kameran ni köpte, herr Tanaka?'

b: 'Nej, detta är inte kameran jag köpte.' (Det där är kameran jag köpte)

Liksom ovanstående exempel gör gällande, kan talaren även själv följa upp satsen med *no de wa nai* med det rätta svaret. Även i svaret måste då *no da* användas (Iori, 2001:243).

2.4.2 *No datta*

Eftersom *no da* i regel ger uttryck för något som kan kopplas till det tillfälle som yttrandet fälls i, är det bara inom särskilda gränser som ändelsens dåtidsform kan tas i bruk.

Inom japansk litteratur finns, enligt Nitta (2003:202), två sätt på vilka *no datta* kan användas. Det första är då författaren, genom ändelsens förklarande funktion, förflyttar fokus till något tidigare skett i berättelsen.

(19)

Suzuki wa mijitaku o hajime-ta. 6.ji kara paatii ni dekake-ru
Suzuki TOP påklädning ACC påbörja-PAST. Klockan 6 från fest till gå ut-NPAST

no datta.

NODA.PAST

'Suzuki började klä på sig. Han skulle (nämligen) gå till festen efter klockan 6.'

(20)

Tanaka wa keitaidenwa o te ni shi-ta. Koibito no koe ga
Tanaka TOP mobiltelefon ACC hand I göra-PAST. Älskare GEN röst NOM

kik-itaku na-tta no datta.

höra-VOL bli-PAST NODA.PAST

'Tanaka tog mobiltelefonen i handen. Han ville höra sin älskades röst.'

Det andra är då författaren vill förmedla att något av stor vikt har skett eller skapa ett eftertryck i det som berättas.

(21)

Suzuki wa jibun no omoi o buchimake-ta. Satoo wa aozame-te
Suzuki TOP själv GEN tanke ACC kasta ut-PAST. Satoo TOP blekna-GER

dama-tte-ita. Soshite shibaraku shi-te kara, Satoo wa yooyaku kuchi o
tiga-GER-PAST. Således ett tag göra-GER från, Satoo TOP till slut mun ACC

a-ita no datta.
öppna-PAST NODA.PAST

'Suzuki bekände sina tankar. Satoo satt och teg blek i hyn. Så efter en stund öppnade så äntligen Satoo munnen.'

(22)

Onna to.iu.mono wa wakar-ana-i to, Yamamoto wa shimijimi
kvinna sådant som TOP förstå-NPAST-NEG, Yamamoto TOP sannerligen

omo-u no datta.
tänka-NPAST NODA.PAST

'Yamamoto tänker på allvar att han inte begriper sig på sådant som kvinnor.'

I talspråk är *no datta* desto ovanligare, men kan yttras om talaren i stunden har dragit sig till minnes något som redan är ett faktum. Detta gäller även om det ihågkomna är en händelse som ännu inte ägt rum (Nitta, 2003:204).

(23)

Soo da, kyoo wa okyakusan ga k-uru n datta.
visst ja, idag TOP kund NOM komma-NPAST NODA.PAST

'Visst ja, idag skulle ju kunderna komma.'

No datta kan även uttrycka missnöje över att något inte blev som det var tänkt. Så som i följande mening.

(24)

Konna koto nara, motto haya-ku junbi o hajime-ru n datta.
så här sak ifall, mer tidig-ADV förberedelse ACC påbörja-NPAST NODA.PAST

Är det något sådant här, borde vi ju ha börjat förbereda tidigare.

2.4.3 *No dattara, no de areba, (no) nara*

Ehuru villkorsmarkörerna *-tara*, *-eba* och *nara* skiljer sig åt i sina funktioner, övergår alla tre till nästan samma egenskaper när de slås samman med *no da*. Talaren använder dem då inte bara till att i bisatsen föreslå ett potentiellt skeende, utan även till att i huvudsatsen visa på vilket beslut denne kommer att fatta ifall att skeendet blir verklighet (Nitta, 2003:205).

(25)

Anata ga ik-u n da-ttara / ik-u no de a-reba /
du NOM gå-NPAST NODA-COND / gå-NPAST NODA finnas-COND /

ik-u (no) nara, watashi mo ik-imasu
gå-NPAST NODA.COND, jag också gå-POL.NPAST

'Om du går, kommer jag också att gå.'

2.4.4 *No de atte, no de ari*

Dessa två böjningar utgör ändelsens *te*-form och adverbsform (verbstam), vilka i detta fall fungerar ungefär som skiljetecken.

No de atte och *no de ari* används för att skapa en kontrast i meningen genom att förtydliga hur fallet är det ena men inte det andra, vilket kräver att *no da* används i både den jakande och den nekande delen av meningen. Denna egenskap kallas på japanska för *sukoopu no no da* ('omfattningen av *no da*') och beskrivs utförligt i Ahl (2013:13–18), men kommer inte vidare behandlas i detta arbete.

Följande mening kommer från Nitta (2003:207).

(26)

Watashi wa, sankā shi-tai kara sankā shi-ta no de a-tte
jag TOP deltagande göra-VOL därför deltagande göra-PAST NODA.finnas-GER

/ no de a-ri, kyoosei s-are-te sankā shi-ta
/ NODA.finnas-ADV, tvång göra-PASS-GER deltagande göra-PAST

no de wa na-i.

NODA.NEG.NPAST

'Jag deltog därför att jag ville delta, inte för att jag blev tvingad till det.'

2.4.5 *No daroo*

No daroo, eller dess artiga form *no deshoo*, uttrycker en förmodan angående något beskådat eller upplevt. McGloin (1980:128–130) hävdar att det som skiljer *no daroo* från *daroo* är i vilken mån yttrandet i fråga bygger på subjektiv eller mer objektiv information.

(27.a)

Ano eiga wa omoshiro-i n deshoo.

den där film TOP spännande-NPAST NODA.POL.NPAST

'Den där filmen måste ju vara spännande.'

(27.b)

Ano eiga wa omoshiro-i deshoo.

den där film TOP spännande-NPAST CONJ.POL

'Den där filmen borde vara spännande.'

I ovanstående exempel skulle (27.a) kunna yttras om talaren ser en stor skara människor framför biografen, medan (27.b) skulle kunna vara talarens reaktion efter att ha läst en filmrecension. Det skulle också kunna vara så att (27.b) används om talaren själv har sett filmen och söker medhåll från lyssnaren om att filmen är spännande. Kort sagt, (27.a) grundar sig på subjektiv bedömning av situationen och (27.b) på en mer objektiv bedömning (McGloin, 1980:129–130).

2.4.6 *No*

I (traditionellt) kvinnligt språk släpps ofta kopulan *da* och den återstående nominala partikeln förmedlar ensam ändelsens betydelse. Detta kommer sig, enligt McGloin (1986:14, 17–18), av att det går emot (traditionellt) beteende hos japanska kvinnor att uttrycka sig så hävdande som att använda *da* satsfinalt.

(28)

Okage.de tasuka-tte-ru no yo.

tack vare hjälpa-GER-CONT NODA

'Du hjälper mig verkligen.'

(29)

Atashi wa koo omo-u no.

jag TOP så här tänka-NPAST NODA

'Jag tänker ju så här.'

Det bör dock påpekas att *no* i många fall inte kan vara en förkortning av *no da*, utan används rent deklarativt. McGloin (1986:17–18) förklarar detta med att talaren vill skapa en känsla av gemenskap med lyssnaren genom egenskapen hos ändelsen att antyda delad kunskap, men att detta kvinnliga användande går än längre och resulterar i att kvinnor använder denna form mycket oftare än män.

3. Motsvarigheter på engelska och svenska

3.1 Inledning

I denna del av arbetet kommer tidigare forskning inom översättning av engelska konstruktioner och uttryck till *no da* att hänvisas till samtidigt som förslag som på svenska motsvarar de engelska översättningarna ges. På detta sätt kommer, delvis med engelska som utgångspunkt, passande svenska motsvarigheter skapas för att prövas i analysen som senare kommer att läggas fram. I detta avsnitt kommer iakttagelsen som nämndes i 2.2.1 att spela en framträdande roll även på engelska i form av konstruktionen *it is that*.

Den tidigare forskningen består av en vetenskaplig artikel och en bok, båda skrivna av Ootake (2001 respektive 2009). Artikeln behandlar den engelska konstruktionen *it is that* och tar upp *no da* som en tydlig motsvarighet. Sin bok tillägnar Ootake helt åt engelska konstruktioner och uttryck som går hand i hand med ändelsen. *It is that* och liknande konstruktioner är ständigt närvarande även i denna bok. Utöver *no da* och dess motsvarigheter, tar han också upp ett antal konjunktioner och adverb som ibland förekommer i nära anslutning till ändelsen. Även dessa kommer ges uppmärksamhet och översättas.

Det ska dock sägas att det i Ootakes forskning inte fanns översättningar av ändelsens nyss beskrivna böjningar (så när som på *no de wa nai* och *no daroo (ka)*). Snarare än en allomfattande översättning av ändelsens olika aspekter på japanska, är det som behandlas av Ootake en djupgående syntaktisk analys av *no da* gentemot *it is that*. På grund av detta kommer de svenska översättningar att bygga på utdrag från vissa av författarens exempelmeningar som ansågs särskilt representativa snarare än på analyserna av dem.

Då båda källor till den tidigare forskningen är skrivna av samme författare, kommer de i denna del att refereras till endast med årtal och sidnummer.

3.2 *it is that* och *no da*, likheter och skillnader

Ootake (2001:144–145, 151) påvisar att varken *no da* eller *it is that* kan förekomma i den mening som inleder ett samtal. Ehuru det i 2.2.6 fastslogs att *no da* kan användas då talaren

upptäcker något som redan är ett faktum, och de här på följande exempelmeningarna skulle kunna tolkas som sådana fall, måste det påpekas att dessa torde tillhöra samma undantag som i beskrivningen av denna egenskap tillskrevs Nitta (2003:202–203) och därför förhindrar användandet av ändelsen.

(30)

[När talaren hittar mängder av räsvansar på en äng]

‘Spring has come’ / ‘*It is that spring has come’

(31)

Shimatta! Kasa o wasure-te k-ita / *k-ita n da.

åh, nej! Paraply ACC glömma-GER komma-PAST / komma-PAST NODA

‘Åh, nej! Jag har glömt mitt paraply.’

En tydlig likhet mellan de två är således att båda kräver ett tidigare fastslaget samband att knyta an till. Dock finns den märkbara skillnaden att *it is that* behöver ett med talande ord uttryckt sammanhang, medan *no da* kan följa på både uttalad och outtalad information (2001:151–152).

[När talaren hittar mängder av räsvansar på en äng]

(32)

Moo haru na n da naa

redan vår COP.ADN NODA FP

‘Nu är det vår.’

(33)

[När talaren kliade sig på benet]

Ka ni sas-are-ta n desu.

mygga av sticka-PASS-PAST NODA.POL.NPAST

'Jag blev stungen av en mygga.' / 'Det var en mygga som stack mig.'

En intressant likhet gör sig till känna när *it is that* används tillsammans med adverb som *not*, *just* eller *rather*. I dessa fall släpps ofta det inledande *it is* (2001:153).

(34)

[...] It wasn't exactly that she'd forgotten he was due; just that she'd been so determined to carry on business as usual.

(35)

[...] It wasn't that I construed the gesture as sexual. Rather that I felt outraged by the assumption that any kind of intimacy was appropriate after so short an acquaintance.

(36)

'Ah well, yes, in life, I just think I will let life happen. Not that you lose control or don't care. Just that you don't panic.'

I egenskap av både konstruktionens subjekt, i form av *it*, såväl som dess anknytning till tidigare uttalande, speglar enligt Ootake försvinnandet av *it is* i ovanstående meningar hur subjektet (markerat med partikeln *wa*) likaledes tenderar att försvinna från japanska meningar som avslutas med *no da*.

Något annat som skiljer konstruktionerna åt är hur deras respektive användning påverkas av förmedlandet av känslig, oväntad eller svåråtkomlig information (2001:154).

(37)

?Hanako wa sabishi-i.

Hanako TOP ensam-NPAST

'Hanako känner sig ensam.'

(38)

Hanako feels lonely.

(39)

Hanako wa sabishi-i n da.

Hanako TOP ensam-NPAST NODA

'Det är så att Hanako känner sig ensam.'

(40)

Hanako seems to feel lonely.

Orsaken till skillnaden i sättet att uttrycka sig i ovanstående meningar kommer sig av att det på engelska är tillåtet att vara mer direkt i sitt tal om andra än vad det är på japanska. Det blir därför omöjligt för talaren att förmedla Hanakos känslor till lyssnaren utan att använda sig av *no da*. Det bör också nämnas att även om det direkta exemplet på engelska i sig inte är fel rent grammatiskt, skulle det låta tämligen ofint, såvida det inte vore ett yttrande från någon som står den omtalade nära. Därför skulle det mer indirekta exemplet låta bättre även på engelska i detta fall.

3.3 Förslag på översättningar från engelska till svenska

3.3.1 *be -ing*

När *no da* används som uppfattande utrop, kan enligt Ootake två särskilda drag hos ändelsen urskiljas, vilka märkbart påverkar ändelsens översättning till både engelska och svenska.

Det första draget gör sig gällande när yttrandets innehåll utgörs av information som dels är ny för lyssnaren, och som dels grundar sig på en händelse som sker i talande stund. För att i ögonblicket referera till det som upplevs står subjektet i en slik situation märkt med partikeln *ga* för att visa att det omtalade är ny information (2009: 42). *No da* motsvaras här på engelska av konstruktionen *be -ing*, och, talaren använder *that* till samma effekt som japanskans *ga* (2009:34–35, 37–39).

På svenska skulle nedanstående stycken kunna översättas med hjälp av *det är... som*. I den engelska meningen är dock det relativa pronomenet som modifierar subjektet dolt.

(41)

[...] ‘Holy crap, isn’t that Frankie DePasquale [who is] coming along beside us?’ Tony said excitedly.

[...] ‘Oya, are wa Frankie DePasquale ga ore-tachi ni
åh det där TOP Frankie DePasquale NOM jag-PLUR till

tsu-ite k-ite-ru n jana-i ka? to Tony ga kofun
sitta fast-GER komma-GER-PROG NODA.NEG-NPAST QUOTP Tony NOM stimuli

shi-nagara i-tta.

Göra-medan säga-PAST

...’Jösses, är det inte Franki DePasquale som kommer med oss här bredvid?’ sade Tony uppspelt.

När lyssnaren däremot redan känner till det omtalade, använder talaren *it* som referensord.

(42)

[...] She raised her arms by reflex to protect herself, but then quickly lowered them. It was only Sheba [who was] leaping onto the game table.

[...] Tossa-ni kanojo wa ryooude de boogyo no shisei o to-tta
hastigt hon TOP båda armar INSTR försvar GEN ställning ACC ta-PAST

ga,sugu-ni ude o oroshi-ta. Sheba ga geemudai no ue ni
men genast arm ACC sänka-PAST Sheba NOM spelbord GEN ovan till

tobino-tta dake da-tta no da.
hoppa upp- PAST bara vara-PAST NODA

... Hon höjde hastigt sina båda armar till skydd, men sänkte dem snabbt igen. Det var bara Sheba som hoppade upp på spelbordet.

3.3.2 *it is that*

Till skillnad från meningar som innehåller *be -ing* används, i japanska meningar som med *no da* motsvarar *it is that*, *wa* istället för *ga* som subjektmarkör. Detta tillkännager för lyssnaren att det omtalade är något sedan tidigare känt (2009:42).

I *it is that* kan *it* (som tidigare nämnt, själva markören av sedan tidigare känd information) bytas ut mot ett antal uttryck som förmedlar liknande betydelse. Exempelvis *the fact of the matter* eller *the truth*. Dessa motsvaras ofta på japanska av *jitsu wa*, som inte sällan syns tillsammans med *no da* (2009:45–46).

På svenska ansågs de mest passande uttrycken vara *det är det att*, *saken är den att* och *det är (nämligen) så att*.

(43)

I'm sorry I struck you. I didn't mean to. It's just that I was so mad.

Anata o bu-tcha-tte gomen-nasa-i. Bu-tsu tsumori wa
du ACC slå-CMPL-GER förlåtelse-göra.HON-IMP. slå-NPAST avsikt TOP

na-katta n desu. Irada-tte-ita dake na
NEG-PAST NODA.POL.NPAST. vara arg-GER-PAST bara COP.ADN

n desu.

NODA.POL.NPAST

'Förlåt mig för att jag slog dig. Det var inte min mening. Det var bara det att jag var så arg.'

(44)

I found that election rallies were being very poorly attended. But the fact of the matter is that [/ the truth is that] they're not terribly interested in this election.

Watashi wa senkyo no shuukai ni hito ga hotondo atsuma-tte-ina-i
jag TOP val GEN möte vid person NOM nästan samlas-GER-NEG-NPAST

koto ni kidu-ita. Jitsu-wa, kare-ra wa konkai no senkyo ni amari
sak vid märka-PAST. faktiskt han-PLUR TOP denna gång GEN val i knappt

kanshin ga na-i no da.
intresse NOM NEG-NPAST NODA

'Jag märkte att folk nästan inte alls samlas på valmötena. Men saken är den att / det är nämligen så att de knappt har något intresse för valet den här gången.'

3.3.3 *thus / so it is that*

När *no da* föregås av *da kara* (*därför, på grund av*), utgörs enligt Ootake en smidig översättning till engelska av *thus / so it is that* (2009:57–59). Från dessa sker följaktligen en naturlig övergång till svenskans *på så sätt / vis kommer det sig att*.

(45)

[...] and thus it was that, by dint of the judicious trading of family heirlooms, Elli Strassinopoulos was able to bring both girls to London while they were in their teens, Arianna destined for Cambridge and Agapi for Rada.

[...] Da kara, seshuuzaisan no shiryobuka-i un'yoo no okage-de, Elli
därför, arvegods GEN förständig-NPAST hantering GEN genom förtjänst Elli

Strassinopoulos wa musume-tachi o juudai no uchi-ni futari-tomo
Strassinopoulos TOP dotter-PLUR ACC tonår GEN inom två personer-tillsammans

Rondon e yar-i, Arianna wa Kenburijji-daigaku ni, Agapi wa
London till skicka-ADV Arianna TOP Cambridge-universitet till, Agapi TOP

roi-yaru-engeki-akademii ni age-ru koto ga deki-ta
kunglig-teater-akademi till stiga upp-NPAST sak NOM vara färdig-PAST

no de aru.

NODA.FORM

... och på så sätt kom det sig att genom förständig hantering av arvegods, kunde Elli Strassinopoulos skicka båda sina döttrar till London medan de ännu var tonåringar, Arianna för att komma in på Cambridge och Agapi på Rada.

3.3.4 *the gist / conclusion, the truth / fact / thing of it is that*

Om en mening med *no da* på slutet påbörjas med *kekkyoku* eller *hontoo wa*, kan dessa översättas med *the gist / conclusion* eller *the truth / fact / thing of it is that* (2009:62–63)

De på svenska mest passande uttrycken, ansågs vara *summan av det / slutsatsen är / blir (den) att, det är alltså så att, i slutänden / till syvende sist är det så att och sanningen / saken är (den) att, egentligen.*

(46)

[...] The gist [conclusion] of it is that England have no chance, mate.

[...] Kekkyoku, Igirisu wa chansu ga na-i no da.
i slutänden, England TOP chans NOM NEG-NPAST NODA

'Summan av det är / Det är alltså så (m.fl.) att England inte har en chans, polarn.'

(47)

Rehabilitation is not our job. The truth of it is that we are warehouseers of human beings.

Rihabiriteeshon wa watashi-tachi no shigoto de wa na-i. Hontoo-wa,
rehabilitering TOP jag-PLUR GEN arbete NEG-NPAST. egentligen

watashi-tachi wa jinrui no shisetsu.shuuyoo.gyoosha
jag-PLUR TOP människosläkte GEN institution.omhändertagande.handlare

na no da.
COP.ADN NODA

'Vårt jobb är inte rehabilitering. Sanningen är den att vi är / Egentligen är vi (m.fl.)
arbetare i ett människolager.'

3.3.5 Verb med eftertryck

Ootake (2009:87) ger i detta fall ingen översättning till *it is that*, men det ansågs även här ändå lämpligt att finna en passande motsvarighet till *no da*. I nedanstående exempelmening tycktes det mest naturligt att, som ett svar på eftertrycket lagt på *had*, översätta *no da* genom att helt enkelt lägga till ett *ju*. Just *ju* kommer senare att behandlas mer ingående.

(48)

[...] It was as if a new school had opened, and in many ways, it had.

[...] Sore wa maru-de atarashi-i gakkoo ga kaikoo shi-ta ka no
det TOP precis som ny-NPAST skola NOM skolöppning göra-PAST QP GEN

yoo de-shita shi, ooku no ten de jissai atarashi-katta
utseende vara-PAST dessutom, många GEN punkt INSTR faktiskt ny-PAST

no desu.

NODA.POL.NPAST

’... Det var som om en ny skola hade öppnat, och på många vis var den ju faktiskt ny.’

3.3.6 *may, can, must*

Ootake (2009:110–111) påpekar att då de adverbiala uttrycken *ka mo shirenai* (*kanske*) och *ni chigai nai* (*säkerligen, utan tvivel*) förekommer efter *no da*, skapar detta samma betydelsenynans som när *it is that* kombineras med hjälpverben *may, can* och *must*. Samma konstruktioner kan återskapas på svenska med de motsvarande hjälpverben *kunna, skola kunna* och *måsta* tillsammans med *det... vara så att*.

(49)

It could [may] be that John is there already.

John wa sude-ni soko-ni i-ru no ka mo shirenai.

John TOP redan där vara-NPAST NODA kanske

'Det kan vara så att John redan är där.'

(50)

It must be that you are mistaken.

Anata wa machiga-tte-iru no ni chigainai.

du TOP missta-GER-PROG NODA säkerligen

'Det måste vara så att du har misstagit dig.'

(51)

It might be that the plane arrived late.

Sono hikooki wa okure-te toochaku shi-ta no ka mo shirenai.

det flygplan TOP vara sen-GER ankomst göra-PAST NODA kanske

'Det skulle kunna vara så att det planet kom fram sent.'

Det påpekas även att ehuru *can* och *may* (liksom *kunna* och *skola kunna*) kan användas i frågor samman med *it is that* och *det... vara så att*, gäller detsamma inte för de tidigare nämnda japanska adverbena. För att skapa en liknande nyans i en japanska fråga, krävs det att kopulan antar böjningen *daroo* med frågepartikeln *ka* därefter (2009:109).

(52)

Surely a New Age of Literacy has dawned. Or might it be that reading resembles sex in yet another way?

Tashika-ni riterashii no shinjidai ga maku o ake-ta. Dokusho wa
sannerligen författarskap GEN ny era NOM ridå ACC öppna-PAST. läsande TOP

sara-ni betsu-na ten de sekkusu to ni-te-iru
ytterligare annan-COP.ADN punkt INSTR sex vid likna-GER-PROG

no daroo ka?

NODA.CONJ QP

'En ny era av författarskap har sannerligen grytt. Eller skulle det kunna vara så att läsande liknar sex även på andra sätt?'

3.3.7 *which is it, how / why is it that*

Som engelsk motsvarighet till ändelsens frågeform *no ka* (alternativt *no da* eller bara *no*) och *no daroo ka* har Ootake lagt fram *which is it* och *how / why is it that* (2009:207–208, 227). Då ändelserna motsvaras av det senare av de två uttrycken, tillkommer också frågeordet *dooshite* eller *naze*.

Which is it motsvarar egentligen *no ka* när ändelsen föregås av det interrogativa pronomenet *dochi(ra)* (*vilken av dem* (ofta mellan två alternativ)) och kopulan *da*. När denna kombination används, följer även *no ka* på vart och ett av alternativen. Som svensk översättning valdes här *vilket / hur blir / är det* alternativt *hur ska du ha det*. Till båda två skulle adverbet *egentligen* kunna läggas till som förstärkning. En annan möjlighet vore att ersätta hela uttrycket med interjektionen *nå*.

(53)

Which is it? Go back to Walbrook or stay with Charlie Babbitt?

Docchi _____ na _____ n da? Walbrook no tokoro e modoru no _____ ka,
vilken av dem COP.ADN NODA? Walbrook GEN ställe till återvända NODA QP

soretomo Charlie Babbitt to issho-ni todoma-ru no _____ ka?
eller Charlie Babbitt med tillsammans vistas-NPAST NODA QP

'Hur ska du ha det egentligen? / Nå. Ska du tillbaka till Walbrook eller ska du vara tillsammans med Charlie Babbitt?'

(54)

So which is it: is there progress or isn't there?

Sore-de, docchi _____ na _____ n da? Shinpo ga a-ru _____ no _____ ka,
så, vilken av dem COP.ADN NODA? framsteg NOM finnas-NPAST NODA QP,
soretomo na-i _____ no _____ ka?
eller NEG-NPAST NODA QP

'Så hur blir det egentligen? / Nå. Går det framåt eller inte?'

Som svar på hur *no ka* och *no daroo ka* i detta fall bäst kan översättas till svenska, valdes uttrycken *hur kommer det sig att* och *varför är det så att*.

(55)

And oh, my poor hands, how is it [that] I can't see you?

Kawaisoo-na watashi no te, watashi ni wa, dooshite omae ga
stackars-COP.ADN jag GEN hand, jag för TOP, varför du NOM

mie-na-i _____ no daroo?
synas-NEG-NPAST NODA.CONJ

[?Åh, mina stackars händer. Hur kommer det sig att jag inte kan se er?"]

(56)

Why is it that children seem to grow up so fast and leave home so slowly?

Kodomo-tachi ga seichoo s-uru no wa totemo haya-i no ni,
barn-PLUR NOM mognad göra-NPAST NMLZ TOP väldigt tidig-NPAST trots att

hitoridachi s-uru no wa totemo oso-i yoo-ni
självständighet göra-NPAST NMLZ TOP väldigt sen-NPAST lik-COP.ADN

omoe-ru no wa naze na no ka?
tyckas-NPAST NMLZ TOP varför COP.ADN NODA QP

'Varför är det så att barn tycks mogna så snabbt, men lämnar hemmet så sent?'

4. Egen undersökning

4.1 Inledning

Efter slutförd undersökning står det klart att *no da* i de flesta fall alls inte översätts med någon svensk motsvarighet. Med det sagt var dock antalet översatta ändelser och varianter på dessa ingalunda litet om än andelen bland de undersökta förekomsterna var det. Som tidigare nämnt var dessutom denna undersöknings syfte att utröna med vilka ord ändelsen har översatts i materialet, inte hur ofta dessa översättningar sker.

Härifrån kommer de i materialet vanligast förekommande och till lika bäst motsvarande översättningarna av *no da* att redovisas. Dessa har valts ut på grund av sina semantiska och pragmatiska likheter med ändelsen. Andra möjliga översättningar förekom, men de kommer inte att ägnas uppmärksamhet i denna uppsats, då tillräckligt starka kopplingar mellan dem och *no da* inte kunde fastställas.

Liksom i föregående avsnitt, kommer källorna enbart att refereras till med årtal och sidnummer.

4.2 Forskningsredovisning

4.2.1 *det är... som*

(57)

[...] Wareware wa sono tori o “nejimakidori” to yondeita. Kumiko ga soo nazuketa no da. [...] (1994:19)

[...] Vi kallade den här fågeln för ”nyckelfågeln”. Det var min fru som hade döpt den till det. [...] (2018 [2007]:17)

(58)

”[...] Saisho no uchi, watashi ni wa ittai nani ga okotta no ka, umaku nonikomemasen deshita. Nemuri ga amari ni mo fukaku, soshite uketa shokku ga amari ni mo ookikatta kara da to omoimasu. [...]” (1994:328)

”[...] Till att börja med hade jag svårt att förstå vad det var som hade hänt. Jag hade sovit så djupt och blivit så chockad. [...]” (2018 [2007]:177)

I den japanska meningen i (57) står *ga* här för ny information, inte på grund av att huvudpersonens fru skulle ha nämnts först här (hon förekommer även tidigare), utan för att den som gav fågeln dess namn, fram till att hon nämndes, var okänd för läsaren.

Vidare visar utdragen också tydligt att även om ändelsen här på svenska motsvaras av *det är... som*, behöver denna inte nödvändigtvis motsvara den engelska konstruktionen *be -ing*. Dock finns som väntat sådana fall också. Exempelvis följande.

(59)

”[...] Doko ka no juui ga intabyuu no naka de itteita n da kedo sa, [...]” (1994:66–67)

”[...] Det var någon veterinär som sa det i en intervju. [...]” (2018 [2007]:43)

I detta utdrag utmärker *ga*, som tidigare nämnt, också något nytt i samtalet.

I analysen dök även ett antal meningar upp i vilka *som* hade dolts till följd av det lättsamma språket som användes genom hela översättningen.

(60)

[...] Soshite sono yoona michi no aite to tomo ni seikatsu shi, onaji beddo no naka de neteiru boku no jinsei to iu no wa ittai nan na n daroo? (1994:69)

[...] Och vad var det då för sorts liv [som] jag levde tillsammans med denna okända livskamrat vars säng jag delade? (2018 [2007]:44)

Här syns också *wa* som markör för sedan tidigare känd information.

4.2.2 *det är det att / det är så att*

Så som tidigare påvisats, förekommer dessa konstruktioner (liksom engelskans *it is that*) ofta tillsammans med olika nyansgivande adverb eller hjälpverb. Även om det tidigare gjordes skillnad på dessa olika kombinationer som egna kategorier, kommer här utdrag att presenteras enbart av hänsyn till förekomsten av ovanstående konstruktioner.

(61)

[...] Betsu ni kakusu tsumori wa nakatta no da ga, hanasu kikai o nakushite, nantonaku sono mama ni natte shimatteita no da. [...] (1994:265)

[...] Jag hade inte alls haft för avsikt att smyga med det. Det var bara det att jag inte hade hittat något lämpligt tillfälle att prata om det. [...] (2018 [2007]:144)

(62)

[...] Arui wa machiawase no toki ni wa itsumo sono akai booshi o mejirushi toshite kaburu koto ni kimeteiru no ka mo shirenai. [...] (1994:83)

[...] Det kunde förstås vara så att hon alltid hade den där hatten för att synas när hon stämde möte med någon. [...] (2018 [2007]:51)

Nästa utdrag ger exempel på hur *no da* i många fall inte alls översätts. En anledning därtill skulle kunna vara att en ordagrann tolkning av ändelsen vore besvärande för översättarens arbete att skapa en naturligt flytande text som inte låter för upprepande. *Det är det att* och *det är så att* utgör när allt kommer omkring betydligt längre och mer iögonfallande konstruktioner på svenska än *no da* på japanska.

(63)

”[...] Hontoo ni itami ga sonzai shinai no ka, soretomo itami sono mono wa sonzai shiteiru no da keredo, jibun ga sore o kanjinaideiru no ka, watashi ni wa handan dekimasen deshita. [...]” (1994:218)

”[...] Jag kunde inte bedöma om den [(smärtan)] var försvunnen eller om det var så att jag inte längre kunde urskilja den. [...]” (2018 [2007]:119)

Härunder ges också ett exempel på när ändelsen har översatts med konstruktionen *faktum är att*.

(64)

[...] Hoochoo o migite ni motte, kore kara pan o kiroo to shiteiru toki ni, boku wa tashika ni nanika o kangaeteita no da. [...] (1994:72)

[...] Faktum var att jag hade tänkt på något medan jag stod där och höll kniven i högerhanden för att skära upp smörgåsen. [...] (2018 [2007]:46)

4.2.3 hur kommer det sig att

Följande exempel motsvaras kategoriskt sett av *no ka*, men tar sig här uttryck som *no* och *n da*.

(65)

[...] Dooshite denwa no ippon mo irerarenai no yo, to kanojo wa itta. [...] (1994:236)

”Hur kommer det sig att du inte ringde hem och sa det?” sa hon. (2018 [2007]:128)

(66)

”[...] Datte, hora, shotaimen no hito da to ironna koto o kikareru deshoo. Toshi wa ikutsu ka toka sa, dooshite gakkoo ni ittenai n da toka sa, [...]” (1994:239)

”[...] Jobbar man med någon man träffar för första gången, ställer ju den personen en massa frågor. Om hur gammal man är, hur det kommer sig att man inte går i skolan och så. [...]” (2018 [2007]:130)

4.2.4 egentligen

I flera frågor där *egentligen* och *no da* förekom i motsvarande meningar, återfanns också ofta adverbet *ittai*.

(67)

”[...] ‘Kekkoo’ to sono roshiajin wa muhyoojoooni iimashita. ‘Soredewa hitotsu sasaina shitsumon o suru ga, kimitachi wa ittai koko de nani o shiteita no da? [...]’ ” (1994:337)

”[...] ’Bra’, sa ryssen utan att ändra en min. ’Då ber jag att få ställa en enkel fråga. Vad har ni egentligen haft för er här? [...]’ ” (2018 [2007]:182)

Detta föranleder frågan om det är adverbet eller ändelsen som bäst passar som motsvarighet till *egentligen*. Enligt Svensk ordbok (2009) kan *egentligen* förekomma ”[...] försvagat till rent utfyllnadsord”, vilket skulle kunna vara fallet ovan. Att det skulle motsvara *ittai* tycks dock inte särskilt troligt, då det japanska adverbet är mer känsloladdat än *egentligen*. Alfonso (1966: 412) har till exempel översatt *ittai* med bland andra uttrycken *...on earth, for heaven’s sake* och *what the dickens*.

Förmodligen är det så att *egentligen*, liksom *no da*, knyter an till situationen i vilken frågan ställs. Detta stärks även av att ingetdera orden kan användas utan ett tidigare sammanhang.

(68)

[...] Oji toshite wa sono furuku natta ie o kowashite, moo sukoshi kinootekina atarashii ie o tatetakatta no da ga, kenchikukisei no sei de omou yooni tatekaeru koto ga dekinakatta. [...] (1994:251)

[...] Egentligen ville min morbror riva huset och bygga ett nytt, mer funktionellt hus, men han fick inte byggnadslov. [...] (2018 [2007]:136)

I detta fall används *egentligen* ”[...] för att uttrycka urspr. avsikt e.d.” (Svensk ordbok, 2009), men länken till *no da* tycks svagare än i föregående utdrag. En koppling skulle kunna skapas genom att kombinera *egentligen* med *det var så att*, men adverbet kan här knappast sägas vara en översättning av ändelsen.

4.2.5 *faktiskt*

För att beskriva förhållandet mellan ändelsen och detta adverb, hänvisas i följande exempel till en särskild scen i boken, där huvudpersonen nyss har berättat för sin fru att han har haft umgänge med en annan kvinna. Hur de på var sitt håll använder *no da* och *faktiskt* är synnerligen intressant.

(69)

(Huvudpersonen)

[...] Demo kanojo to wa hontooni nanimo nakatta n da, to boku wa itta. (1994:236)

”Jag gjorde faktiskt ingenting med henne”, sa jag. (2018 [2007]:128)

(70)

(Hustrun)

“Anata no baai wa sore yori motto hidoi no yo” to Kumiko wa itta. “Anata wa saisho wa USO O TSUITA no yo. [...]” (1994:237)

”Du har gjort något ännu värre än det”, sa Kumiko. ”Du ljög faktiskt till att börja med. [...]” (2018 [2007]:129)

(71)

(Huvudpersonen)

“[...] Demo kore dake wa shinjite hoshii. Mazui yoono koto wa hontooni nanimo nakatta n da” (1994:237)

”[...] Men jag vill att du ska tro mig när jag säger att jag inte har gjort något dumt. Det är faktiskt sant.” (2018 [2007]:129)

I utdragen ovan använder huvudpersonen *faktiskt* för att bedyra att han inte har legat med kvinnan. Denna egenskap hos adverbet stämmer väl överens med både Svensk ordbok (2009) som beskriver att *faktiskt* kan användas ”[...] för att uttrycka vädjan om förståelse e.d.”, och med funktionen hos *no da* som skapar en gemenskaps känsla (se 2.3.6).

I motsats till sin make använder hustrun adverbet för att ge uttryck för sin ilska över sin mans handlande. Svensk ordbok (2009) beskriver denna egenskap som ”vanligen med understrykande av att ngt är anmärkningsvärt el. förvånande”. Detta i samband med eftertrycket i den japanska meningen visar att *no da* här används i sin emotionella funktion (se 2.2.3).

4.2.6 *ju*

Vad gäller denna modala partikel, kunde det påvisas att det är den svenska motsvarighet till *no da* som både i sin beskrivning och sina egenskaper bäst överensstämmer med ändelsen. Trots att *det är... som* och *det är det att* har mer gemensamt med *no da*, sett till semantiken, visar sig *ju* vara mer pragmatiskt jämförbar. Höglund (2018: 5) till exempel, skriver i sin

beskrivning av *ju* att ”[...] talaren anser sitt uttalande vara sant samt antar att adressaten redan har tillgång till informationen”. Dessa drag syns tydligt i följande utdrag, där huvudpersonen anser att hans åsikt är allmänt vedertagen.

(72)

[...] Suuji nante, in’yoo hitotsu de dono yooni mo koronde shimau mono na no da.
Sonna koto wa daredemo shitteiru. [...] (1994:168)

[...] Siffror kan man ju använda hur man vill, det vet minsta barn idag. [...] (2018
[2007]:94)

Adolfsson (2008: passim) påpekar att *ju* kan användas till att återkoppla till något tidigare upplevt eller nämnt i samtal med en person som också har tagit del av det återgivna. I följande utdrag visas prov på detta.

(73)

”Demo sa, kimi wa raishuu kekkon suru n da ze. Kare ni ikura demo daite moraeba ii janai ka. [...]” (1994:233)

”Men du ska ju faktiskt gifta dig i nästa vecka. Du kan väl älska hur mycket du vill med honom. (2018 [2007]:126–127)

Här kombineras det av *ju* översatta *no da* med den traditionellt mycket maskulint klingande partikeln *ze*, som liksom *ne* och *yo* ger än mer tyngd åt yttrandet. *Ze* återspeglas på svenska av adverbet *faktiskt*, som här tycks stå i skymundan för *ju* som motsvarighet till ändelsen.

Ju kan även fungera som mothugg av talaren för att stärka dennes egen uppfattning (Adolfsson, 2008: 4). Denna egenskap dyker upp i materialet när huvudpersonens fru förebrår honom för att inte leta efter parets katt.

(74)

”Jaa anata wa ittai doko o sagashita no yo” to tsuma wa itta. ”Anata wa ano neko o mitsukeyoo to nanka shitenai no yo. [...]” (1994:51)

”Men var har du letat då?” sa min fru. ”Du försöker ju inte ens hitta katten. [...]” (2018 [2007]:34)

Som tidigare beskrivits, besitter *no da* förmågan att skapa en känsla av gemenskap. Detta är också ett drag som Adolfsson (2008: 21) kunde bekräfta finns hos *ju*. Trots att det inte kunde påvisas något användbart exempel på detta i materialet, ansågs det ändå som nämnvärt.

Ytterligare ett drag hos *ju*, vilket inte heller befanns i materialet, motsvarar väl *no da* i sin egenskap av utrop vid upptäckt (se 2.3.6). Ett exempel ges nedan.

(75)

[yttrat av någon ögonblicket efter att hen har smakat på en ny maträtt]

”Det var ju gott!”

Personen upptäcker här det redan existerande faktum att maten faktiskt är välsmakande. En liknande situation skulle på japanska således uttryckas med hjälp av *no da*.

4.2.7 *väl*

Helgesson (2000: 6) beskriver i sin artikel att *väl*, liksom *ju*, anspelar på kunskap delad mellan talaren och lyssnaren. *Väl* visar dock dessutom både på talarens osäkerhet i yttrandet och på en vädjan till lyssnaren om medhåll, vilket får påståenden med partikeln i sig att likna frågor. Ett sådant exempel följer härpå.

(76)

”[...] Maiban demo daite moraeru. Kekkon nante mono wa sono tame ni aru yoona mono na n da. [...]” (1994:233)

”[...] Ja, han kan ju ligga med dig varje kväll. Det är väl för att kunna göra det som man gifter sig. [...]” (2018 [2007]:127)

Genom *väl* kan talaren också uttrycka sin bristande kunskap angående något specifikt.

(77)

”Hakkiri to wa mooshiageraremasen ga, tabun nagare ga kawatta sei deshoo. Nanika no kankei de nagare ga sogai sareta no deshoo.” (1994:96)

”Det vet jag inte med säkerhet, men förmodligen har det att göra med att flödet har förändrats. Av någon orsak har det väl hejdats.” (2018 [2007]:57)

Beakta att kopulan här står i förmodande form, vilket antyder en subjektiv grund för yttrandet (se 2.3.5).

Liksom den nominala partikeln *no*, besitter i vissa fall även *väl* en avvaktande artighet när den används. Till exempel i följande fråga, där talaren inte vill låta för rättfram i frågan angående orsaken till huvudpersonens underliga beteende.

(78)

”[...] shiranai hito ga soo iu no mitara hentai janai ka tte omou wa yo. Ki wo tsukenai to” to kanojo wa itta. ”Hentai janai n deshoo, anata?” (1994:133)

”[...] Men om du inte passar dig kommer andra som ser dig att tro att du är rubbad”, sa hon. ”Och det är du väl inte?” (2018 [2007]:76–77)

Återigen grundar sig antagandet på vad talaren själv har upplevt.

5. Slutsats

Syftet med forskningen i denna uppsats var att grundläggande beskriva japanskans nominala predikat *no da* samt att belysa vilka ord som används när denna konstruktion översätts till svenska. Som material för analysen har Haruki Murakamis roman *Nejimakidori kuronikuru. Daiichibu: Dorobookasasagihen* och dess svenska översättning *Fågeln som vrider upp världen. Del ett: Den tjuvaktiga skatan* använts.

En kvalitativ, jämförande undersökning visade att i större delen av de fall där *no da* förekom i den japanska ursprungstexten, hade ingen svensk översättning som kunde knytas till ändelsen gjorts. I många fall kunde dock, som väntat, en tydlig koppling mellan den japanska konstruktionen och ett flertal olika svenska partiklar, adverb och uttryck fastslås. Ofta sammanföll dessa med engelska konstruktioner och uttryck som i tidigare forskning har påvisats överensstämma med *no da* och vilka till fördel för denna uppsats hade översatts till sina svenska motsvarigheter. Bland dessa engelska motsvarigheter stod ofta konstruktionen *it is that* (på svenska *det är det att / det är så att*) att finna. Dessa stämde väl överens med en iakttagelse som gjordes i beskrivningen av *no da* (se 2.2.1), där det påpekades att det nominala *no* har samma egenskap som svenskans *den / det* och engelskans *it*, vilket gjorde dessa översättningar till de som semantiskt mest liknade ändelsen. Analysens mer intressanta resultat fanns dock i de tidigare nämnda svenska adverbena, som utgjordes av *egentligen* och *faktiskt*, och partiklarna, som är *ju* och *väl*.

Egentligen visade sig ha svagast koppling till *no da* och kunde endast delvis påvisas ha varit en översättning. *Faktiskt* hade däremot mer gemensamt med ändelsen och visade sig överensstämma med två av dragen hos sin japanska motsvarighet (allmän gemenskapskänsla och emotionellt utrop). Den pragmatiskt bäst motsvarande översättningen till *no da* kunde dock fastslås vara *ju*. Beskrivningar av denna modala partikel gick för det mesta hand i hand med ändelsens och flera i stort sett identiska egenskaper kunde påvisas. Vad gäller *väl*, befanns denna partikel ha vissa egenskaper som liknade de hos *ju*. Den visade sig även ofta överensstämma med *no da* när ändelsen stod i sin förmodande form (*no daroo*).

Eftersom forskningen till denna uppsats har beskäffat sig med enbart ett japanskt litterärt verk och dess svenska översättning, och dessutom tycks vara den första av sitt slag, kan det med visshet sägas att detta ämne står i fortsatt behov av uppmärksamhet. Eftersom en del av undersökningens analytiska verktyg utgick ifrån svenska översättningar av engelska

motsvarigheter till ändelsen, skulle det kunna vara givande att utföra vidare forskning direkt mellan japanska och svenska för att lättare kunna uppfatta detaljer unika för de båda språken. En utvidgad jämförelse av flera japanska verk och deras svenska översättningar vore i framtiden givetvis också önskvärd och av nytta.

Källförteckning

Analyserad litteratur

Murakami, H. (1994) *Nejimakidori kuronikuru: daiichibu doroboo kasasagi hen* (Pocketutgåva). Tokyo: Shinchoosha.

Murakami, H. (2018 [2007]) *Fågeln som vrider upp världen* (andra upplagan, pocketutgåva). Stockholm: Norstedts. Översatt av Eiko Duke och Yukiko Duke.

Referenslitteratur

Adolfsson R. (2008) “*de va ju jag som va syndaren va?*” – *en analys av ju i vardagliga samtal*. Örebro universitet. Humanistiska institutionen.

Ahl, E. (2013) *The functions of no da. A descriptive overview*. Lund University. Centre for Language and Literature.

Alfonso, A. (1966) *Japanese language patterns: a structural approach*. Tokyo: Sophia university L.L. Center of Applied Linguistics.

Helgesson K. (2000) “*MESIA E DOM JU INTE*” *en studie av ju, väl och nog i ett samtal mellan ungdomar*. Göteborgs universitet. Institutionen för svenska språket.

Höglund S. (2018) *Svenska modalpartiklar: användningen av ju och väl i samtal* (Swedish Modal Particles: the Use of *ju* and *väl* in Speech). Stockholms universitet. Institutionen för lingvistik.

Iori, I. (2003 [2001]) *Atarashii nihongo gaku nyuumon* (An introduction to new Japanese linguistics). Tokyo: 3A Network.

Kuno, S. (1973) *The structure of the Japanese language*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Larm L. (2006) *Modality in Japanese*. D. Phil. Thesis, University of Oxford.
- Makino S. and Tsutsui M. (2017 [1986]) *A Dictionary of Basic Japanese Grammar* (Nihongo kihonbunpoojiten) (75th printing). The Japan Times Ltd.
- Martin, S. E. (2004 [1988]) *A reference grammar of Japanese*. Honolulu: University of Hawai'i Press; Rutland: Charles E. Tuttle Company.
- McGloin, M. N. (1980) *Some observations concerning the no desu expressions*. The Journal of the Association of Teachers of Japanese, 15(2), s. 117 – 149. Tillgänglig genom www.jstor.org [Hämtad 14/10-2019].
- McGloin, M. N. (1986) *Feminine wa and no: why do women use them?* The Journal of the Association of Teachers of Japanese, 20(1), s. 7 – 27. Tillgänglig genom www.jstor.org [Hämtad 14/10-2019].
- Nitta, Y. (2009 [2003]) *Gendai nihongo bunpoo* (A grammar of modern Japanese). Kuroshio shuppan.
- Noda H. (1997) *No (da) no kinoo* (The function of 'no (da)'). Tokyo: Kuroshio shuppan.
- Ootake Y. (2001) *Semantics and Functions of the It is that-Construction and the Japanese No da-Construction*. Handout from HUMIT 2001, MIT.
- Ootake, Y. (2009) *'No (da)' ni taioo suru eigo no koobun* (Structures in English which correspond to 'no (da)'). Tokyo: Kuroshio Shuppan.
- Takatsu, T. (1991) *A unified semantic analysis of the NO DA construction in Japanese*. The Journal of the Association of Teachers of Japanese, 25(2), s. 167 – 176. Tillgänglig genom www.jstor.org [Hämtad 14/10-2019].

Elektroniska källor

Svensk ordbok (2009) Svenska.se [Läst 2/1–2020].

Bilaga

Ursprungliga japanska meningar från den egna undersökningen

(57)

[...]我々はその鳥を「ねじまきどり」と呼んでいた。クミコがそう名づけたのだ。 [...]

(58)

「[...]最初のうち、私にはいったい何が起こったのか、うまく呑み込めませんでした。眠りがあまりにも深く、そして受けたショックがあまりにも大きかったからだと思います。 [...]

(59)

「[...]どこかの獣医がインタビューの中で言っていたんだけど、 [...]

(60)

[...]そしてそのような未知の相手と共に生活し、同じベッドの中で寝ている僕の人生というのはいったい何なんだろう?

(61)

[...]べつに隠すつもりはなかったのだが、話す機会をなくして、なんとなくそのままになってしまっていたのだ。 [...]

(62)

[...]あるいは待ち合わせのときにはいつもその赤い帽子を目印としてかぶることに決めているのかもしれない。 [...]

(63)

「[...]本当に痛みが存在しないのか、それとも痛みそのものは存在しているのだけけれど、自分がそれを感じないでいるのか、私には判断できませんでした。 [...]

(64)

[...]包丁を右手に持って、これからパンを切ろうとしているときに、僕はたしに何かを考えていたのだ。 [...]

(65)

[...] どうして電話の一本も入れられないのよ、と彼女は言った。 [...]

(66)

「[...] だって、ほら、初対面の人だといろんなことを訊かれるでしょう。歳は幾つかとかさ、どうして学校に行っていないんだとかさ、 [...]

(67)

「[...]『結構』とそのロシア人は無表情に言いました。『それではひとつ些細な質問をするが、君たちはいったいここで何をしていたのだ? [...]

(68)

[...] 叔父としてはその古くなった家を壊して、もう少し機能的な新しい家を建てたかったのだが、建築規制のせいで思うように建て替えることが出来なかった。 [...]

(69)

(Huvudpersonen)

[...] でも彼女とは本当に何もなかったんだ、と僕は言った。

(70)

(Hustrun)

「あなたの場合はそれよりもっとひどいのよ」とクミコは言った。「あなたは最初は嘘をついたのよ。 [...]

(71)

(Huvudpersonen)

「[...] でもこれだけは信じてほしい。まずいようなことは本当に何もなかったんだ」

(72)

[...] 数字なんて、引用ひとつでどのようにも転んでしまうものなのだ。そんなことは誰でも知っている。 [...]

(73)

「でもさ、君は来週結婚するんだぜ。彼にいくらでも抱いてもらえばいいじゃないか。 [...]

(74)

「じゃああなたはいったいどこを探したのよ」と妻は言った。「あなたはあの猫を見つけようとなんかしてないのよ。[...]」

(76)

「[...]毎晩でも抱いてもらえる。結婚なんてものはそのためにあるようなものなんだ [...]」

(77)

「はっきりとは申し上げられませんが、たぶん流れが変わったせいでしょう。何かの関係で流れが阻害されたのでしょう」

(78)

「[...]知らない人がそういうの見たら Hentai じゃないかって思うわよ。気をつけないと」と彼女は言った。「Hentai じゃないんでしょう、あなた？」